

De laatste lichtgewichten

Vanwege gezondheidsrisico's zijn gewichtsklassen op EK's, WK's en de Olympische Spelen geschrapt. Maar studentenverenigingen blijven roeien met lichtgewichten. 'Als je nog geen eetprobleem had, krijg je er wel een'

4

Femicide Senator Boris Dittrich zag als rechter en advocaat veel geweldsdelicten tegen vrouwen langskomen. Hij schreef een thriller over een Leidse student. 'Het moest eruit'

8

6

Autocratie 'Grondwet is betekenisloos geworden'

Staking 3000 betogers brullen: 'Doe het niet!'

2

Anti-superster James Holden kiest liever experiment

14

Waarom zij wel bleven werken: 'Tijd is tijd'

Wie blijven er allemaal werken tijdens de universitaire staking? En waarom? Mare maakte maandagochtend een rondgang langs de universitaire gebouwen. 'Een staking moet chaos veroorzaken. Dit hindert alleen het personeel en de studenten.'

DOOR MARIEKE NOLTEN

Terwijl een groep van zo'n honderd bèta-onderzoekers aanstalten maakt om vanaf het Gorlaeus richting de stakingsbijeenkomst op de Garenmarkt te vertrekken, lopen er ook mensen het gebouw in. Wie blijven er achter? 'Het is toch vrij rustig', beaamt een voorbijganger in de lege gangen van het Gorlaeus. In de kantoren brandt inderdaad weinig licht en veel bureaustoelen zijn leeg. Studenten Jente Blom (Chemistry, 27) en Lars van der Meer (Life, Science and Technology, 22) maken zich tegen hun verwachting - klaar om te gaan staken. Vandaag kwamen ze er pas achter dat hun hele stageteam ging, dus gaan ze maar mee. Promovendus Michiel blijft wel achter, met een collega. Voor vandaag staan de cellen al klaar voor experimenten. Maar zelfs zonder die proeven waren ze waarschijnlijk niet gaan staken. 'Misschien een beetje egoïstisch, maar ik denk niet dat één persoon extra heel veel gaat uitmaken. Ik vind

nigt op de universiteit. Nu is dat niet per se het geval aan de bèta-kant, maar ik vind dat je daar wel als een eenheid moet staan.' Hij is een van de weinigen van zijn onderzoekerslab die meedoet, waar volgens hem veel internationals werkzaam zijn die zich minder betrokken voelen bij de Nederlandse politiek. Maar tijdens de rondgang blijkt dat er ook veel Nederlandse onderzoekers achtergebleven zijn om te werken. In andere universiteitsgebouwen is het aanmerkelijk rustiger dan normaal. Bij het Pieter de la Court staan veel lokalen en kantoren leeg. Een enkele groep heeft overleg, sommige docenten staan een student te woord en op de deuren van de kantoren waar nog wel personeel werkzaam is prijken affiches tegen de bezuinigingen. Ook het Herta Mohr is nagenoeg leeg. In het Kamelingsh Onnes Gebouw vinden nog wel een aantal colleges plaats. Buiten staan studenten te roken.

'We moeten niet vriendelijk "alsjeblieft niet bezuinigen" vragen, maar de A12 blokkeren'

het wel heel goed dat er wordt gestaakt, maar ik zie voor mezelf niet de noodzaak om daar te gaan staan.' Te lange to-dolijsten en twijfels over de impact van het protest geven voor het merendeel van de onderzoekers de doorslag om toch te blijven werken, blijkt uit een rondgang. 'Tijd is tijd', zegt een promovendus biologie in het Sylviusgebouw. Hij heeft besloten om vandaag gewoon door te werken en wil liever anoniem blijven. 'Als ik ga staken, zit ik er zelf alleen maar mee. Ik voel niet de urgency. Ik begrijp dat de bezuinigingen vervelend zijn, dat is superkut, *but what can we do?* Het kost mij weer een hele dag.' Hij ziet wel andere manieren om de kritiek op de bezuinigen te ondersteunen: 'Ik support het wel online, op Bluesky schrijf ik er berichten over.' Een paar kamers verderop zegt een collega-promovendus straks juist wel te gaan staken. Het werk haalt hij later wel in. 'Ik ben het niet eens met hoe de huidige politiek bezui-

In het Gorlaeus legt Sophie Wintermans uit waarom ze niet gaat staken, in tegenstelling tot de meeste collega's van het Leiden Instituut of Chemistry. De promovendus was wel bij het landelijk protest in Den Haag, afgelopen november: 'Ik voelde me daar best moedeloos en nutteloos over. Er waren toen veel mensen, maar de reactie van de overheid was: "Schattig dat jullie er waren, maar we gaan er niks aan doen." Als dat al niet helpt, dan wordt een lokale staking in Leiden al helemaal makkelijk aan de kant geschoven.' Er moet feller worden geprotesteerd, vindt ze. 'Een staking heeft als doel om chaos te veroorzaken. Hij moet de dagelijkse gang van zaken hinderen. Hier hindert het alleen het universitair personeel en de studenten. We moeten echt aandacht opeisen in plaats van vriendelijk in willekeurige steden "alsjeblieft niet" zeggen: de A12 blokkeren bijvoorbeeld, zodat mensen er echt aandacht aan moeten besteden.'

Voor het eerst in 450 jaar staakt de universiteit

Zo'n drieduizend Leidse studenten en medewerkers protesteerden maandag tegen de onderwijsbezuinigingen, bij de aftrap van een landelijke estafettestaking. Maar is het ook echt staken? 'Ik kan moeilijk alle mails die ik vandaag van studenten ontvang compleet negeren.'

DOOR MARK REID
FOTO TACO VAN DER EB

'Vecht! Vecht! Vecht! Onderwijs is een recht!' Even na elf uur klinken de eerste krenen van de stakers op de Garenmarkt. Dat is niet gek, want het is voor het eerst in de 450-jarige geschiedenis van de Leidse academie dat er een universiteitsbrede staking is afgekondigd. Aanleiding: de bezuinigingen van onderwijsminister Eppo Bruins die later deze maand door de Eerste Kamer worden behandeld. In een serie estafettestakingen eisen universiteiten en hogescholen dat de bezuinigingen worden geschrapt. Leiden mocht, als oudste universiteit, het spits afbijten. Zo'n drieduizend studenten en medewerkers van de universiteit, de Hogeschool Leiden en mboRijnland vullen daarom op maandagmorgen de Garenmarkt. In de lentezon heeft de staking iets gemoedelijks. De kramen die gratis patat en cola serveren voor de stakers, op kosten van de vakbonden, verhogen de festivalsfeer. Voor de aftrap van de stakingsreeks zijn niet de minste sprekers ingevlogen. 'Wie denkt dat onderwijs duur is, weet niet wat domheid kost', roept 066-fractievoorzitter Rob Jetten tegen de menigte. Ook richt hij zich direct tot onderwijsminister Bruins: 'Doe het niet!', een slogan die tijdens de manifestatie door zo'n beetje alle sprekers wordt herhaald. 'Dit is niet alleen een strijd om jullie banen!' waarschuwt Frans Timmermans vervolgens. Over wat minister Bruins zou moeten doen is de fractievoorzitter van GroenLinks/pvdA duidelijk: 'Alle bezuinigingen moeten van tafel.' Ook benadrukt Timmermans het belang van de emanciperende werking van onderwijs, iets wat een sta-

'Wie denkt dat onderwijs duur is, weet niet wat domheid kost'

kende onderzoeker kan bevestigen. 'Ik kom uit Katwijk, wat best wel conservatief is, je moet maar gewoon doen wat je ouders je vertellen. Juist studeren aan de universiteit heeft mijn blik op de wereld enorm verbreed. Die mogelijkheid moet behouden blijven.' Twee internationale archeologiestudenten zijn ook naar de manifestatie gekomen om hun solidariteit te betuigen. 'Ik ben juist naar Nederland gekomen omdat het onderwijs hier zo goed is in vergelijking met mijn thuisland. Het is verdrietig dat het dan zo wordt afgebroken.' Een taalkundige zegt nu al last te hebben van de bezuinigingen. 'We hebben al vakken moeten schrappen, hopelijk blijft het daarbij.' 'Politici zitten daar om naar ons te luisteren, dus dat kunnen ze maar beter doen', zegt zijn collega. Naast de centrale manifestatie op de Garenmarkt is er ook een groep hoogleraren over de stad uitgevlogen om zogenoemde teach-outs te geven, mini-colleges op basisscholen en verschillende openbare locaties. 'Zo tonen we solidariteit met al het onderwijs', zegt Claire Weeda van WoiActie vanaf het podium. Het is ongebruikelijk dat bij een staking de werkge-

ver aanwezig is om de stakers aan te moedigen, maar ook collegevoorzitter Annetje Ottow beklimt het podium om de massa toe te spreken. 'Het college van bestuur, alle decanen, iedereen steunt deze actie! Laat je stem horen. We zijn trots dat dit in Leiden en Den Haag gebeurt', aldus de voorzitter. 'We zijn blij dat wij als bestuurders de actie van vandaag kunnen steunen!' Ondanks de positieve woorden van Ottow bleken er in de praktijk toch wat haken en ogen te zitten aan de werkonderbreking waardoor mogelijk niet iedereen die wilde staken dat ook kon. Verschillende opleidingsvragen docenten om 'essentieel onderwijs' door te laten gaan. 'Het is aan ons om ervoor te zorgen dat essentiële activiteiten, zoals belangrijke onderdelen van ons onderwijs, tentamens, promoties en oraties zoveel mogelijk doorgaan, om overlast voor studenten en medewerkers te voorkomen', zo liet Sarah de Rijcke, decaan van de faculteit Sociale Wetenschappen weten aan medewerkers via een mail. Ook op andere manieren komen medewerkers in een vreemde spagaat terecht door de staking. 'Ik kreeg van de vakbond bericht dat we werk dat we vandaag zouden doen eigenlijk niet moeten inhalen', vertelt een studieadviseur tijdens het protest. 'Maar ik kan moeilijk alle mails van studenten die ik vandaag ontvang compleet negeren. Ik denk dat ik dat morgen maar ga doen. Ik heb vandaag wel een out-of-officebericht ingesteld dat ik aan het staken ben.' Aan het eind van de manifestatie wordt het spreekwoordelijke estafettestokje overgedragen aan Utrecht, waar dinsdag het tweede deel van de stakingsreeks start. Aan het eind van de estafettereeks vindt er nog een landelijke manifestatie plaats.

Aan mij heeft het niet gelegen, ik heb gedeugd

Als fatsoenlijk neerlandicus maak ik mij in tijden van geopolitieke aardverschuivingen en opflakkerend militarisme druk om titels, slechte titels, onrechtvaardige titels. Ik heb namelijk speciale kennis van taal en van allemaal impliciete woordbetekenissen die de hardwerkende neerlanditaler niet doorheeft, maar die wel stiekem zijn denkbeelden binnensluipen en hem onbewust racistisch of seksistisch maken.

Het is mijn taak, mijn hoge en heilzame plicht, om deze neerlanditaler te verlichten door titelterreur te ontmaskeren en hem op te voeden tot een mondige en betrokken burger. Als middenstandsmascotte is dat mijn bescheiden bijdrage aan een betere wereld.

I am nothing if not critical. Het is niet altijd makkelijk om de zin achter de zin in te zien. Ik ondervind veel tegenwerking. Men noemt mijn bezigheid grachtengordelgezeur, verwijt mij zachtmoedig paternalisme, maar deze onwetenden kennen het onzichtbare machtsmechanisme van taal niet. Ze doezelen onder een vals bewustzijn van hidden persuaders die ze stilletjes indoctrineren met verderfelijke ideologieën. Een ernstig vergrijp dat maar enkelen doorzien en nog minder doorstaan. Dit maakt mijn bestaan onvoorstelbaar veeleisend. Je moet altijd op je hoede zijn. Verdachte taal neemt nooit vakantie. Laats bijvoorbeeld had een aantal opletende collegae van mij ontdekt hoe schandelijk de titel 'Dichter des Vaderlands' eigenlijk is. Het verbaasde me eerlijk gezegd dat het zolang duren moest, maar deze archaische, patriarchale en koloniale term hebben we vlug ingewisseld voor 'Dichter der Nederlanden'. De vrede leek weder te keren, totdat een groepje nóg slimmere vakgenoten ons erop wees dat dit evenzeer archaisch, patriarchaal en koloniaal is, daar de sluwe monarchale genitief de onderdrukende dieptestructuur ervan verzwijgt. Zo zou een bijna vergeten kliekie Nederlandstaligen uit een van onze vroegere kolonies ergens aan de andere kant van de wereld zich niet gerepresenteerd kunnen voelen, als ze de NRC openstaan en deze institutionele verzoeningspoëzie beginnen te lezen. We willen graag iedereen tevreden houden, zodat geen enkele semi-subcultuur zich genegeerd voelt, dus het is nog even broeden op een inclusieve titel waar iedere neerlanditaler, of die zich als zodanig identificeert, zich in herkent. Een heikel karwei, maar zoals onze Vader des Vaderlands het eens zei: 'Het is niet nodig te hopen om te ondernemen, noch te slagen om te volharderen.'

Trouwens, ik bedacht mij zonet iets, toen ik naar zijn statueske overvinningsportret keek boven mijn bureau. Misschien is het hele instituut aan sich al verwerpelijk, een uitwas van nationalistische eenheidsdrang? Waarom zou er maar één Dichter, Denker of Theoloog voor al onze 'Nederlanden' zijn, niet meerderen? Is het geen aanmatigende claim, gemaskeerd neo-imperialisme, dat er één persoon, onvermijdelijk beperkt in woord en wijsheid zoals ieder mensenkind, capabel is om de woelingen en voelingen van alle 'Nederlanden' te vertolken? Volgens mij moet deze zogenoemde 'Dichter' zich netjes binnen de landsgrenzen houden, wil hij geloofwaardig blijven. En dan nog wat, weg met dat 'Dichter' en maak er 'Transpoëet' van. Daar kleeft geen masculiene connotatie aan en het waarborgt een fluiditeit waarin elke genderidentiteit zich thuis kan voelen. Tot slot spreekt niet iedereen in Nederland 'Nederlands' en dat respecteren wij, al is het niet zonder weedom. Daarom is de nieuwe titel voor dit verbindende eraemt 'Transpoëet van Nederlandstalig Nederland'. Zo zullen we trimfieren. Jawel, als de Russische drones straks als duikelende slechtvalken onze weerloze huizen inslaan en we als Europees doorsluissland strategisch in puin liggen te piepen, zal er een geschonden carillon zijn laatste wijsje neuriën, waarna de Transpoëet van Nederlandstalig Nederland fier overeind om ellendingen een dappere gons van verzet geeft en 'Het lied der achtthien miljoen doden' aanheft. Alle kermende neerlanditalers zullen opkijken, wakker schrikken en frisse moed bekommen, want dankzij mij, neerlandicus, zal de allemenspoëet hen aanspreken en vertroosten. Als ik dan sterf door zo'n neersuizende ontplofkip, zal ik voor de knal zegevierend kunnen zeggen: aan mij heeft het niet gelegen, ik heb gedeugd.

Henrik Laban studeert neerlandistiek

Affaire Hofman: bestuur wil niet getuigen

Het college van bestuur, de decaan en de onderzoekscommissie die het wangedrag onthulde van archeologenduo Corinne Hofman en Menno Hoogland weigeren onder ede te worden verhoord, bleek maandag bij de rechter.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Maandagmiddag bleek in de rechtbank in Amsterdam eens te meer dat de Universiteit Leiden en het van wangedrag beschuldigde archeologenkoppel Corinne Hofman en Menno Hoogland lijnrecht tegenover elkaar staan. Dit keer moet de rechter zich buigen over het verzoek van de archeologen om een voorlopig getuigenverhoor.

Vorig jaar mei werden de archeologen in een onderzoeksrapport beschuldigd van wetenschappelijk wangedrag en machtsmisbruik. Verklaringen van 37 informanten, onder wie negentien melders, elf vakgenoten en drie (voormalig) bestuurders schetsten een schrikbewind dat ruim dertig jaar kon voortduren.

De archeologen willen echter een getuigenverhoor afdwingen omdat tal van vragen volgens hen onbeantwoord zijn gebleven. In het verzoekschrift van hun advocaat Petra Charbon staan ze opgesomd, onder meer: 'Hoe kan het dat er voor 2023 nooit eerder met Hofman en Hoogland is gesproken over mogelijk ingediende klachten, ook niet door de decaan?' 'Waarom zijn Hofman en Hoogland de facto nauwelijks gehoord?' 'Waarom zijn er geen verslagen gemaakt van de gesprekken met hen?' 'Waarom zijn de speciaal daartoe ingerichte klachtenprocedures niet gebruikt?'

Middels een voorlopig getuigenverhoor hoopt het duo 'erachter te komen wat hier is gebeurd, hoe dat is gegaan en waarom', aldus de advocaat. Daarvoor willen ze negen getuigen oproepen: de drie leden van de onderzoekscommissie, rector Hester Bijl, collegevoorzitter Annetje Ottow en voormalig vice-voorzitter Martijn Ridderbos, archeologiedecaan Jan Kolen en oud-rectoren Carel Stolker en Paul van der Heijden.

In januari zeiden de oud-rectoren tegen Mare te willen meewerken, maar de rest weigert. Maandagmiddag lichtten hun advocaten bij de rechter toe waarom. 'De onderzoekscommissie heeft op transparante wijze verantwoording afgelegd, er heeft hoor en wederhoor plaatsgevonden en de bevindingen zijn zorgvuldig weergegeven', zei advocaat Sacha Krekel namens de bestuurders. Volgens hem zijn de vragen die Hofman en Hoogland hebben niet relevant, omdat zij 'geen feiten, maar meningen en redeneringen' boven tafel zouden willen krijgen. 'Daar is een voorlopig getuigenverhoor niet voor bedoeld.'

Als het verhoor er komt, leidt dat er mogelijk toe dat 'de leden van de onderzoekscommissie onder ede zouden moeten verklaren over zaken die hen in vertrouwen zijn medegedeeld', vulde de advocaat van de onderzoekscommissie Björn Schouten aan. 'De informanten verdienen bescherming. Aan hen is vertrouwelijkheid toegezegd, die voor hen voorwaarde was om aan het onderzoek mee te werken. Zij voelden zich niet vrij om zonder deze toezegging van vertrouwelijkheid vrijuit en zonder vrees voor repercusies te spreken.'

Volgens hem moet 'voorkomen worden dat informatie die in vertrouwen is gedeeld, in een getuigenverhoor alsnog openbaar zou moeten worden gemaakt', anders vrees hij dat 'de bereidwilligheid om mee te werken aan onderzoeken als deze sterk afneemt'. Het is 'in het maatschappelijk belang dat de toegezegde vertrouwelijkheid wordt gerespecteerd en dat de leden van de onderzoekscommissie niet worden gedwongen om als getuige te verklaren over wat hen in vertrouwen is verteld', aldus Schouten.

De advocaat van de archeologen ziet dat anders. 'Wat is erop tegen de genoemde getuigen ten behoeve van waarheidsvinding onder ede te laten

horen? Waarom dat enorme verzet? Waar zijn de universiteit, de onderzoekscommissie en de decaan bang voor?'

Charbon betoogde dat haar cliënten tot op de dag van vandaag 'niet weten wat er allemaal is besproken met alle betrokkenen'. Dat is een 'grote schending van het hoor-wederhoorbeginsel en een van de bezwaren tegen de manier waarop het onderzoek is gedaan'. Hofman en Hoogland hebben er 'enorm veel belang' bij dat alle beschikbare informatie wordt verzameld en openbaar. 'Ze hebben het recht om informatie te krijgen, ook middels getuigenbewijs.'

Als aan het eind van de zitting ook Menno Hoogland het woord neemt, breekt hij. 'Mijn vrouw Corinne, nu arbeidsongeschikt en daarom niet hier aanwezig, is nog slechts een schim van de krachtige vrouw die zij was.' Volgens hen heeft de onderzoekscommissie veel te weinig met hun wederhoor gedaan, vervolgt hij. 'Van de 252 klachten werden er tijdens het wederhoor slechts 23 aan Hofman voorgelegd en 13 aan mij. Naderhand mochten we tegenbewijs aanleveren ter aanvulling op het mondelinge verweer. Dit deden we in de vorm van een document met een overzicht van alle 252 klachten, ons weerwoord op elke klacht, uitleg over context en achterliggend bewijs als e-mails, brieven, gespreksverslagen, dagrapporten en foto's. De commissie schuift dit verweer zonder nadere toelichting terzijde als niet of nauwelijks relevant.

'Er is een verwoestende bom gelegd onder onze carrière en goede naam. Er zijn zoveel vragen, er is zoveel onduidelijk en wij hebben zoveel informatie niet gekregen. Wij willen de onderste steen boven, en daarvoor is het nodig dat getuigen worden gehoord.'

Tot slot houdt de voorzitter van de onderzoekscommissie, Yvonne Erkens, een vurig betoog.

'Mijn vrouw is nog slechts een schim van de krachtige vrouw die zij was'

'Wij hadden en wij hebben geen agenda en houden niets onder de pet, daar hebben wij geen enkel belang bij. Wat wij konden delen, hebben we gedeeld: we hebben de verklaringen gestuurd en een aantal stukken ter inzage voorgelegd. Alles wat we wilden zeggen, hebben we opgeschreven in een rapport van vijftig bladzijden. Dat hadden we veel korter kunnen houden, maar we hebben ervoor gekozen zo zorgvuldig mogelijk inzicht te geven in onze werkwijze.'

Het feit dat de onderzoekscommissie persoonlijk door de tegenpartij aansprakelijk is gesteld, heeft ze als intimiderend ervaren. 'De suggestie dat de commissie iets onrechtmatigs heeft gedaan, vind ik absurd. Laten we hier alsjeblift niet nog meer tijd en geld uit publieke middelen aan besteden. Het is een jaar geleden dat we het rapport afronden, en we zitten nog steeds midden in een strijdtoneel.'

De rechter vatte de zitting kernachtig samen: 'Het is volstrekt helder dat de zaak enorm hoog is opgelopen en dat de belangen aanzienlijk zijn. Het staat u natuurlijk vrij om op de gang nog met elkaar te spreken en te kijken of er ook nog een andere oplossing denkbaar is.'

Daar kwam het niet van. Over zes weken doet de rechter uitspraak.

Licht roeien sterft uit, behalve bij studenten

Vanwege gezondheidsrisico's wordt de categorie licht roeien geschrapt op grote mondiale toernooien. Maar studentenverenigingen blijven zich aan de discipline vastklampen. 'Als je nog geen eetprobleem had, krijg je er een.'

DOOR LEONIE BROEKHUIZEN
FOTO'S MERIJN SOETERS

Hij moet aan strenge gewichtseisen voldoen, vertelt Max Wognum, lichte roeier bij de Leidse studentenroeivereniging Njord. Mannen mogen niet zwaarder zijn dan 72,5 kilogram, voor vrouwen ligt deze grens bij 59 kilogram. Om dat gewicht te halen moeten sommige roeiers in de laatste week voor een wedstrijd 'crashen': gewicht verliezen door zoveel mogelijk vocht uit het lichaam te werken. Dat doen ze door dagenlang zoutloos te eten en op de dag van de wedstrijd 'uit te zweten', bijvoorbeeld door met een regenpak aan te spinnetsen. 'Je voelt je die dagen alsof je griep hebt', vertelt Wognum. 'Bij het uitzweten voel je je dan echt slecht, maar dat is maar twee uur.' Hij schat dat ongeveer de helft van zijn ploeg van acht roeiers dit weleens doet.

Door zo bezig te zijn met gewicht kunnen makkelijk eetproblemen ontstaan, stelt Floor Kappelhoff, sportarts verbonden aan de Koninklijke Nederlandse Roeibond (KNRB). Volgens hem wordt er over licht roeien vaak gezegd: 'Als je nog geen eetprobleem hebt als je begint, dan krijg je er nog wel een.'

Voormalig Olympisch lichte roeier Bjorn van de Ende is hiervan een voorbeeld. Hij kampte jarenlang met boulimia, zegt hij, omdat hij 'door het eten er weer uit te gooien even toe kon geven aan het gevoel van honger'.

Naast eetproblemen zijn er volgens Kappelhoff nog tal van andere gezondheidsrisico's. Als roeiers consequent te licht zijn, leidt dat tot meer blessures en een zwak afweersysteem. Bij sommige roeisters verdwijnt de menstruatie.

Die gevaren zijn volgens Kappelhoff de reden dat World Rowing, de mondiale roeibond, het licht roeien op WK's en EK's in de ban doet. Ook op de Olympische Spelen van 2028 zullen er voor het eerst geen gewichtsklassen meer zijn. Op hoog niveau sterft het licht roeien dus uit. Toch lijken studenten zich hierdoor niet tegen te laten houden. Jaarlijks beginnen er ongeveer 130 mannelijke en 100 vrouwelijke studenten aan het licht roeien, blijkt uit inschrijvingen bij de KNRB. Deze cijfers zijn vergelijkbaar met die van voor de coronaperiode, dus van een afname in het aantal lichte studentenroeiers lijkt geen sprake.

'Door licht roeien kunnen veel meer leden op topniveau roeien', verklaart Kaat van Leenders, wedstrijdcommissaris in het bestuur van de Amsterdamse studentenroeivereniging Skøll. 'Dit kan anders niet.' Max Wognum beaamt dit. Hoewel hij zich bewust is van de risico's, is het vanwege zijn gewicht voor hem de enige manier om zo serieus met de sport bezig te zijn. Bestuursleden van studentenverenigingen zien dan ook geen oplos-

Njord-supporters niet welkom op Varsity

De 141^e editie van de Varsity wordt zondag 6 april verroeid zonder Leids publiek van Njord. Ook leden van het Amsterdamse Nereus mogen niet komen kijken. Dat heeft de Tuchtcommissie van de Koninklijke Nederlandse Roeibond (KNRB) besloten. De aanleiding voor deze beslissing is de uit de hand gelopen inval in de sociëteit van Njord door leden van Nereus afgelopen oktober. Op de website van de KNRB legt de commissie uit hoe ze tot deze beslissing zijn gekomen: de gemoederen tussen Njord en Nereus zijn nog onvoldoende bedaar waardoor

de kans op escalatie te groot zou zijn als leden van beide verenigingen aanwezig zouden zijn. Daarbij vermeldt de commissie ook dat het hier niet om een straf gaat, want het onderzoek naar wat er precies fout is gegaan in de zaal van Njord loopt nog. Njord-voorzitter Sophia Boomsma zegt dat ze 'verbaasd en teleurgesteld' is over deze maatregel. Achter de schermen is het bestuur hard bezig met onderzoeken wat nog mogelijk is. Verder wil Boomsma geen uitspraken doen over de situatie. Voor de leden van Njord is de maatregel een

hard gelag: de Varsity is de grootste studentenroeiwedstrijd van het jaar en trekt ieder jaar veel publiek. Het gaat voor de leden vooral om de races van de Oude en Dames Vieren: de wedstrijd waar boten met de beste roeiers van elke vereniging het tegen elkaar opnemen. De supporters kunnen deze wedstrijd op het Amsterdam-Rijnkanaal vanuit het naastgelegen weiland volgen. Daarbij gaan studenten traditiegetrouw 'extern correct' gekleed, voor Njord bijvoorbeeld in wit en lichtblauw, zodat in een oogopslag te zien is bij welke vereniging je hoort.

'Te licht zijn, leidt tot een zwak afweersysteem. Bij sommige roeisters verdwijnt de menstruatie'

Hij mag alles...

De Verenigde Staten stevenen af op een autocratie, vreest hoogleraar constitutioneel recht Kimberly Wehle. De ultieme, grenzeloze macht van het presidentiële pardon speelt daarin een grote rol. ‘De grondwet is, net als een verkeersbord, betekenisloos geworden.’

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO DANIEL TOROK

‘De president heeft de macht om gratie te verlenen voor overtredingen tegen de Verenigde Staten, behalve in gevallen van afzetting.’

Zo staat het in artikel 2 van de grondwet van de Verenigde Staten.

‘De president heeft hiermee een soort absolute macht om criminelen vrij te spreken zonder dat het Hooggerechtshof daar iets aan kan doen’, vertelt Kimberly Wehle. De professor constitutioneel recht aan de universiteit van Baltimore en gasthoogleraar in Leiden zal donderdag in een lezing betogen dat de Amerikaanse democratie in gevaar is.

‘Voor elke andere presidentiële bevoegdheid gelden diverse beperkingen om te voorkomen dat één persoon alle macht heeft, maar in dit geval heeft de president wel alle macht in handen.’

Hoe kan dat? ‘De zogenoemde *Pardon Power* van de Amerikaanse president is eigenlijk een relik uit de Britse monarchie. Vroeger kon de koning gratie verlenen als blijk van genade. Er was geen goed strafrechtstelsel en vaak werden conflicten in de privéfeer uitgevochten. De koning kon dan tussenbeide komen en besluiten om wel of geen gratie te verlenen. Tegenwoordig kan het pardon in het Verenigd Koninkrijk teniet worden gedaan door een wet of worden aangevochten in een rechtbank, terwijl het in de Verenigde Staten een soort koninklijk voorrecht is gebleven.’

Zo heeft president Donald Trump op de eerste dag van zijn tweede termijn gratie verleend aan ruim 1500 mensen die betrokken waren bij de bestorming van het Capitool op 6 januari 2021. Hierdoor werden alle gevangengenomen reischoppers vrijgelaten en alle lopende zaken tegen hen geseponeerd. ‘Het is choquerend, want het gaat om gewelddadige mensen die de grondwet hebben ondermijnd en ermee weggelopen, puur vanwege hun loyaliteit aan Trump.’

Maar Trump is zeker niet de enige die het presidentiële pardon op controversiële wijze heeft ingezet. ‘Na het aftreden van president Richard Nixon in 1974, vanwege het Watergate-schandaal, werd vicepresident Gerald Ford automatisch zijn opvolger. Hij verleende Nixon volledige en onvoorwaardelijke gratie, terwijl hij betrokken was bij illegale politieke spionage en corruptie. Joe Biden verleende afgelopen december gratie aan zijn eigen zoon die veroordeeld was voor belastingontduiking en wapenbezit. Presidenten hebben het pardon in de laatste eeuwen constant misbruikt om familie, vrienden en bondgenoten vrij te spreken van allerlei misdaden. Dat kan totaal niet de bedoeling zijn geweest toen de grondwet werd opgesteld.’

Het Hooggerechtshof heeft het presidentiële pardon verkeerd geïnterpreteerd, aldus Wehle. ‘Het wordt nu namelijk gezien als een soort ultieme, grenzeloze macht. De enige expliciete beperking is dat een president geen gratie kan verlenen in het geval van afzetting. Maar geen enkele bevoegdheid is absoluut onder de grondwet en zo

het strafrecht tegenwicht moeten bieden.

‘In plaats daarvan zien we hoe sommigen strafrechtelijk de fout in gaan en daarna gewoon met een pardon op zak vrij rondlopen. Dat een president daarvoor steekpenningen kan aannemen, is volgens het Hooggerechtshof niet eens per se verkeerd. Daarmee heeft het hof niet alleen de grenzen van het presidentschap opgerekt, maar het zelfs boven de wet geplaatst.’

Trump is vrijwel onaantastbaar geworden, stelt de hoogleraar. ‘Als je door de straat rijdt, geldt er een maximumsnelheid. Maar het is niet de maximumsnelheid die zorgt dat jij je aan de regels houdt, het is de boete die je kunt krijgen. Op dit moment gelden er geen boetes voor overtredingen in het Witte Huis. De grondwet is, net als een verkeersbord, betekenisloos.’

‘Trump-supporters vinden het juist leuk dat hij de regels naar zijn hand zet. Ze houden van dat machismo, zonder het gevaar te zien. Ze geloven dat ze al hun vrijheden kunnen behouden door een autocraat in het Witte Huis te zetten, maar zo werkt dat gewoon niet. Veel veteranen die Trump steunen, weten niet eens dat hij het personeel bij de zelfmoordpreventielijn voor veteranen heeft ontslagen, want ze kijken alleen naar Fox News. En als je het ze vertelt, willen ze niet geloven dat hun icon zo iets zou doen.’

Maar ook de Democraten zijn niet in staat Trump te stoppen. ‘Ze hebben nog niet bedacht hoe dat moet, omdat ze compleet zijn overrompeld. Het gaat allemaal veel te snel om een goede reactie te kunnen geven. Het is alsof er niet één tennisbal over een net wordt geslagen, maar honderd.’

Het is moeilijk om te voorkomen dat de Verenigde Staten een autocratie worden, vreest de hoogleraar. ‘Alle *checks and balances* rond de macht van de president hebben gefaald. De Republikeinen in het congres zijn een afzettingprocedure gestart om rechters uit te schakelen die de macht van Trump en Elon Musk inperken. We zien een toenemende bestraffing van mensen die tegen de onbeperkte macht van Trump ingaan.’

‘Mensen zijn bang. Dit is de eerste keer in mijn leven dat ik me zorgen maak om me uit te spreken tegen de regering. Dat ondermijnt de vrijheid van het eerste amendement. Trump deporteert nu een student aan de universiteit van Columbia, omdat hij zich uitspreekt voor de Palestijnen, hij heeft professoren bedreigd omdat ze lesgeven over diversiteit en hij heeft veiligheidsmachtigingen ingetrokken voor advocaten die mensen representeren die tegen hem ingaan.’

‘Iedereen moet nu wakker worden, ook al is het beangstigend om hierover na te denken. De toekomst zal alleen nog maar beangstigender worden als we nu blijven slapen.’

Kimberly Wehle, *Pardon Power: Reforming the Sword of Justice*, donderdag 13 maart, 19:30 tot 21:30 uur, The John Adams Institute, OBA Theater Amsterdam

‘Voor het eerst in mijn leven maak ik me zorgen om me uit te spreken tegen de regering’

‘Als je maatschappelijk relevant wil zijn, zou je juist defensie wel moeten benoemen’

...en de wereld wankelt

Bijzonder hoogleraar krijgswetenschappen Martijn Kitzen was zelf officier en werd uitgezonden naar Cyprus en Uruzgan. Hij maakt zich grote zorgen over de militaire weerbaarheid van Europa. ‘Als Rusland nu de Baltische Staten binnenvalt, kan Europa bijzonder weinig.’

DOOR MARK REID

‘Ik heb een heel dubbel gevoel’, zegt aankomend bijzonder hoogleraar krijgswetenschappen Martijn Kitzen. ‘Het is een eer dat ik deze positie mag bekleden en de kennis is hard nodig. Maar ik had liever dat de wereld er anders uitzag nu. Wat er allemaal gebeurt, baart me ontzettend zorgen. In de jaren negentig leefde de gedachte dat we nooit meer oorlog zouden krijgen, maar daarmee worden we nu dus keihard geconfronteerd.’

Kitzen is zelf tien jaar militair geweest. Direct na de middelbare school ging hij naar de Defensieacademie in Breda. ‘Ik ben vanuit een heel idealistische gedachte bij Defensie terechtgekomen. Ik deed in 1996 eindexamen, het jaar na Srebrenica. Ik dacht: dit moet beter. Ik wilde eraan bijdragen dat we het leger inzetten om anderen te beschermen.’

Na zijn officiersopleiding schreef hij zich in Leiden in voor politicologie. Nog tijdens zijn studie werd hij uitgezonden naar Cyprus als onderdeel van de VN-vredesmissie. ‘Daar merkte ik dat ik als officier echt wat had aan politicologie. Het gaf me een breder perspectief. Ik snapte de orders die vanuit het VN-hoofdkwartier in New York kwamen beter.’ Als promovendus meldde Kitzen zich opnieuw aan voor een uitzending, deze keer naar de Afghaanse provincie Uruzgan. ‘Juist vanaf de grond daar kun je zien hoe je kunt bijdragen aan vrede met het militaire middel. Als officier keek ik met andere ogen naar de theorie. Iets kan wel mooi in een boek of militaire doctrine staan, maar als je in zo’n gebied komt, is de werkelijkheid vaak complexer. ‘Ik deed onderzoek naar hoe je een lokale samenleving bij oorlogsvoering kunt betrekken. Dat deden we bijvoorbeeld door mensen die geen krijgshoer waren een grotere rol te geven in de lokale politiek. Dat zorgde voor meer balans in de samenleving waardoor we minder hoefden te vechten en er minder slachtoffers vielen. Het is een periode waar ik toch met goed gevoel op terugkijk, ook al is de interventie in Afghanistan natuurlijk één grote mislukking geworden, omdat wat het Westen deed niet duurzaam bleek te zijn.’

Is ervaren als militair nodig om een goed onderzoeker te zijn?

‘Natuurlijk niet. Ik heb heel goede collega’s die nooit militair zijn geweest, maar heel goed strategisch onderzoek doen en met vernieuwende inzichten komen. Maar als je de dilemma’s van missies bestudeert, is het handig dat je zelf ervaring hebt. Je weet welke dynamieken er spelen en hoe Nederlandse militairen die ervaren.’

Hoe gaat de krijgsmacht de komende jaren veranderen?

‘Als het tot een bestand komt in Oekraïne zal er een Europese troepenmacht moeten komen die erop toeziet dat dat bestand intact blijft. Daar zal de heel kleine Nederlandse krijgsmacht veel middelen in moeten stoppen. Tegelijkertijd is er meer gaande dan alleen Oekraïne. Wat me grote zorgen baart is de situatie in Afrika, waar terrorisme echt weer in opkomst is, bijvoorbeeld in de Sahel-regio. En we zien wat er in Syrië gebeurt. Die instabiliteit heeft invloed op Europa.’

Wat kan Nederland doen?

‘We hebben niet zoveel militairen en middelen, dus je moet goed nadenken hoe we die inzetten. De Russen zijn bijvoorbeeld niet alleen actief in Oost-Europa, maar ook in Afrika. Je kan bijvoorbeeld daar iets gaan doen om te zorgen dat die Russen daar niet zoveel invloed krijgen. Als jij bijvoorbeeld training geeft aan het leger van Ivoorkust is dat een signaal richting China en Rusland: kijk, wij zijn ook actief hier!’

‘We moeten als klein land ook bijdragen, want we zijn voor onze veiligheid afhankelijk van anderen. Ook van de Verenigde Staten. Als Rusland nu een van de Baltische Staten binnenvalt, kan Europa bijzonder weinig. Dan moeten we blij zijn dat hier nog Amerikanen zijn gelegerd. Ik vind dat Europa zelf zo’n inval zou moeten aankunnen, maar dat is absoluut nog niet mogelijk.’

Rusland voert oorlog door internetkabels kapot te maken of door middel van trollenfabrieken. Moeten wij ook zoiets terug gaan doen?

‘Ik vind dat je bij je eigen normen en waarden moet blijven. Tegelijkertijd moet je pragmatisch zijn en nadenken over hoe je voorkomt dat je tegenstander je beïnvloedt. Misschien door te kijken hoe je zo’n trollenfabriek plat kan leggen.’

Over normen en waarden: de Leidse universiteitsraad sprak zich onlangs uit tegen het opnemen van defensie als profilerings thema. Hoe ziet u dat?

‘Het is prima als je die mening hebt. Studenten die kritisch zijn op defensie heb ik ook in mijn colleges en ik vind het een verademing om daarmee te praten. Ik heb alleen een heel andere mening. Als je maatschappelijk relevant wil zijn, zou je juist defensie wel moeten benoemen. We hebben defensie echt nodig na jaren verwaarlozing. Ik verwacht van militaire leiders, maar ook van beleidsmakers en politici dat ze weten hoe je een krijgsmacht inzet en wanneer je op welke manier moet optreden. Dat zijn allemaal dingen waar wij aan kunnen bijdragen vanuit de universiteit.’

Heeft u thuis een noodpakket klaarliggen?

‘We hebben een voorraad liggen, maar dat moet nog worden aangevuld om genoeg te zijn voor 72 uur. Ik ben niet bang dat de Russische tanks hier door de straten gaan rollen. We focussen ons erg op die conventionele oorlog, want dat is in militaire termen het *most dangerous scenario*. Maar het *most likely scenario* is dat er een hybride oorlog komt waarbij bijvoorbeeld trawlers internetkabels eruit trekken of er cyberaanvallen op Nederland worden uitgevoerd. Door een computerstoring kunnen de overheid, Schiphol, de treinen plat komen te liggen. Als ook de banken niet meer functioneren, is het handig dat je in ieder geval wat in huis hebt.’

Op donderdag 20 maart geeft Martijn Kitzen een lezing over de operationele inzet van de krijgsmacht ter gelegenheid van zijn benoeming tot bijzonder hoogleraar. Aanmelden via de website van de universiteit.

De vrouw heeft het altijd gedaan

Senator en voormalig rechter Boris Dittrich schreef een thriller over een Leidse student, waarin hij zijn verontwaardiging over femicide verwerkte. 'Het lijkt alsof het geweld tegen vrouwen wordt geaccepteerd. Dat is zo raar.'

DOOR ELSE VAN DER STEEG
ILLUSTRATIE PIETER BROUWERS

Laat los', schreeuwde Erica. Het lawaai van de aanstormende metro overstemde haar. De witgele koplampen kwamen razendsnel dichterbij. Weer gaf ze een ruk aan het hengsel. Toen liet Walter ineens zijn verzet varen en hief lachend zijn beide handen omhoog. Erica verloor haar evenwicht; haar armen maaiden in de lucht, houvast zoekend, de tas viel op de grond. 'Nee! Een klap. Het geluid van piepende remmen.

In *Vuurgloed* wordt Erica, de moeder van Leidse student Robin, doodgemaakt door een trein. De politie in New York doet het af als een ongeluk. Robin en haar vriendin Gemma twijfelen hieraan. Ze komen al snel op het spoor van Walter Beekman, een professor gespecialiseerd in geweld tegen vrouwen. Om hem beter te leren kennen besluit Robin haar scriptie te gaan schrijven in New York, met Beekman als begeleider.

De thriller is geschreven door D66-senator Boris Dittrich. Hij studeerde in Leiden, werkte als advocaat en rechter en werd in 1994 Tweede Kamerlid. Hij zette zich als advocaat, parlementariër, en later ook bij Human Rights Watch als *Advocacy Director* seksuele minderheden, in voor de rechten van vrouwen en lhbt'ers.

In de Kamer schreef hij onder meer de anti-stalkingswet en zorgde hij ervoor dat slachtoffers spreekrecht kregen in de rechtszaal. 'Ik zag dat de samenleving en de rechtsstaat heel erg op mannen was ingesteld: vrouwen kwamen er bekaaid vanaf. Ik heb dat wetsvoorstel tegen stalking geschreven omdat de regering het niet wilde. Ze zeiden: het is allemaal zo ingewikkeld. Maar er waren zoveel vrouwen slachtoffer van stalking, met name door ex-partners. Het was niet strafbaar, de vrouwen stonden met lege handen. Dus ik dacht, hier moet echt iets aan gebeuren.

'Als strafrechter heb ik heel veel verkrachtingen en mishandelingen zien langskomen. Zeker in een werk- of afhankelijkheidsrelatie, bijvoorbeeld van een professor en een student, begint het vaak ongemerkt.' Een aantrekkelijke hoogleraar geeft een student aandacht, die vindt het ook wel leuk, denkt er misschien wat voordeel uit te halen.

Boris Dittrich nam het initiatief voor het homohuwelijk

Boris Dittrich (1955) studeerde tussen 1975 en 1981 rechten in Leiden. Daarna werkte hij als advocaat in Amsterdam en vanaf 1989 was hij werkzaam als rechter bij de Rechtbank Alkmaar. Tussen 1990 en 1994 was hij naast zijn werk als rechter ook fractievoorzitter van de D66-fractie in Amsterdam-Zuid. Na zijn studententijd kwam Dittrich uit de kast en gedurende zijn loopbaan zet hij zich in voor rechten van lhbt'ers. In 1994 werd hij Tweede Kamerlid en in 2003 partijleider van D66. Tijdens zijn tijd in de Kamer, schreef hij wetsvoorstellen voor de anti-stalkingswet; voor het spreekrecht voor slachtoffers in de rechtszaal; en voor afschaffing van de verjaringstermijn bij moord en andere zware misdrijven. Ook

nam hij het initiatief voor de wet op het homohuwelijk. Na zijn tijd in de Tweede Kamer werd Dittrich *Advocacy Director* voor lhbt-rechten bij mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch, waarvoor hij naar New York vertrok. Vanaf 2019 is hij lid van de Eerste Kamer. Hij is voorzitter van de Eerste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid en van het *Parliamentarians for Global Action*, een netwerk van 1100 parlementsleden uit 140 landen die zich wereldwijd inzetten voor onder meer mensenrechten, (gender)gelijkheid en de democratische rechtsstaat. Voor zijn inzet voor lhbt-rechten ontving hij meerdere onderscheidingen. *Vuurgloed* is zijn twaalfde boek.

'Zo gaat het in het leven, dat soort dingen spelen altijd een rol. Het begint met een hand op de schouder, dan een etentje. Voor je het weet denkt iemand: 'Ik kan nu niet meer terug. Ik wil eigenlijk niet, maar nou ja, als ik nu nee zeg, wie weet schaad het mijn belang ook.' Daar komen een heleboel mannen mee weg.' In Nederland wordt iedere acht dagen een vrouw vermoord, in India gebeurt dat iedere elf minuten. Die zogeheten femicide baart Dittrich grote zorgen. 'Je zou verwachten dat vrouwen en medestanders regelmatig de straat op zouden gaan om te demonstreren. Maar het lijkt wel alsof het geweld tegen vrouwen geaccepteerd wordt, dat is zo raar.'

'Ik weet niet of ik je kan begeleiden. Dan moet ik je eerst beter leren kennen, een vertrouwensband met je opbouwen. Anders vind ik het te belastend en voel ik druk. Ik bevind me nu in een levensfase waarin ik geen stress meer wil.' Hij keek haar vragend aan, bijna bedelend om begrip.

Terwijl Robin in New York contact zoekt met Beekman, ontwaart Gemma vanuit Nederland steeds meer over het karakter van de man. Ze mailt aan Robin: 'Weg bij Universiteit Utrecht. Vrijwillig? Klachten over Walters gedrag richting vrouwen. Waarschijnlijk een deal met het College van Bestuur: geruisloos weg. Klopt dit? Moeilijk bewijs te vinden. Angstcultuur.'

Dittrich: 'Beekman is een samenvoeging van allerlei mannen en soms ook vrouwen, ook die ik zelf ken, die tegen de lamp zijn gelopen. Denk aan die affaires die aan het licht komen van zangers, acteurs, presentatoren, zakenlieden, allemaal mensen die een façade hebben van aardig, leuk, interessant.

'Ik wilde dat contrast laten zien. Je ziet bij al die mensen – ook bijvoorbeeld bij Ali B. – dat de wereld aan hun voeten ligt voordat ze door de mand vallen. Omdat ze goed van de tongriem zijn gesneden en veel op tv zijn, denken mensen: wauw, die hebben het voor elkaar.

'Bij een heleboel verkrachtingszaken worden vrouwen, die eindelijk de moed bij elkaar hebben geraapt, niet geloofd. Dat gebeurt helaas zo vaak: als jou iets overkomt en je vertelt het aan vrienden of je ouders of een decaan, dat mensen dan op de rem trappen. Er zijn allemaal redenen waarom iemand in een hoek wordt geduwd. Het is echt treurig om te zien hoe vaak iemand niet serieus wordt genomen, en dat pas achteraf blijkt wat er werkelijk gebeurd is.'

Hij somt op: "'Zou het nou echt zo gegaan zijn? Kijk het nog even aan en kijk uit, want het kan je loopbaan schaden. Wie weet kom je zelf bekend te staan als iemand die met iedereen maar naar bed gaat. Dat is niet goed voor je carrière, dus doe dat nou maar niet.'" Of: "Je moet niet zeuren, je hebt het er zelf naar gemaakt."

'Ik heb heel veel zien langskomen. Toen bijvoorbeeld de Wet seksuele misdrijven behandeld werd, stuurden veel mensen mij e-mails of ze kwamen langs om hun verhaal te vertellen. Dat moet eruit bij mij. Mijn vorm is dan: een boek schrijven. Niet dat ik er daarna vanaf ben, maar ik heb het een plek gegeven. Het is heerlijk om als schrijver je fantasie te gebruiken en een verhaal te verzinnen waar een maatschappelijke boodschap in zit.'

Hij gebruikt een bekend decor voor zijn verhaal: student Robin woont aan de Oude Singel in Leiden, vanuit haar kamer kan ze de Stadsschouwburg zien. 'Mijn eigen studentenhuus', zegt Dittrich. Robin en Gemma volgen colleges in het KOG en gaan avondeten bij Augustinus. 'Daar ben ik lid geweest.' Ook in New York betreden de personages bekend terrein. 'Het appartement waar Robin woont, is mijn oude appartement. En Beekmans kantoor in het Empire State Building, dat was daar ook mijn kantoor.'

De vraag die Dittrich in zijn boek verkennt, luidt: "Wanneer gaat wraak over in gerechtigheid?" Hij ziet in zijn werk veel zaken die worden geponeerd vanwege gebrek aan bewijs of tijd bij de politie of het Openbaar Ministerie. 'Sommige mensen blijven dan met zoveel woede zitten, dat ze het recht in eigen handen nemen.'

Hoewel er met het invoeren van de Wet seksuele misdrijven, in juli 2024, meer aandacht voor is, blijft seksueel geweld tegen vrouwen een enorm probleem. 'Er is steeds meer aandacht voor, maar het moet zich in de praktijk nog bewijzen. Geweld tegen vrouwen is niet afgenomen in de afgelopen dertig jaar. En dat is alleen nog maar het topje van de ijsberg, want maar één op de vijf vrouwen doet aangifte.' Die groep wordt wel steeds beter zichtbaar en dat zou het tij kunnen keren. 'Als de politie haar werk beter doet, er genoeg officieren zijn om zo'n zaak goed naar voren te brengen en rechters ook in hun uitspraak expliciet aangeven: hier was sprake van discriminatie – dan krijgen mensen meer vertrouwen in de rechtsstaat en gaan ze meer aangifte doen.'

Boris Dittrich, *Vuurgloed*. Uitgeverij Ambo Anthos, €23,99

Affiche van de RSP met daarop een verwijzing naar het bombardement op het oorlogsschip De Zeven Provinciën

De Johan Cruijff van het communisme

Henk Sneevliet was de enige Nederlandse revolutionair van internationale allure. De UB organiseert donderdag een symposium over de activist die aan de basis stond van de communistische partijen in Indonesië en China. ‘Het “arbeiders aller landen verenigt u!” was bij hem vlees en bloed geworden.’

DOOR VINCENT BONGERS

In Shanghai staat een museum ter ere van de oprichting van de Communistische Partij, inclusief wassenbeeldtentoonstelling. ‘Het is een soort Madame Tussauds maar dan met Chinese revolutionairen’, vertelt Bart van der Steen, historicus en hoofd Faculty Liaison en Diensten bij de UB. ‘In de beeldengroep zie je Mao die een toespraak houdt. Iedereen luistert natuurlijk zeer aandachtig naar hem. Naast de leider zit een opvallend figuur uit Nederland: Henk Sneevliet.’ Sneevliet (1883-1942) was de enige Nederlandse revolutionair van internationale allure, zegt Van der Steen, voormalig universitair docent geschiedenis die meerdere artikelen over hem schreef. ‘In Indonesië, toen nog

een Nederlandse kolonie, wist hij eigenlijk bijna uit het niets een massale antikoloniale en socialistische beweging op te bouwen. Hij speelde in China een centrale rol in de eerste jaren van de Communistische Partij. Sneevliet is daar bekender dan Cruijff.’ Overigens was Sneevliet wel anti-Stalinist. ‘Hij zou ook gegruwd hebben van het China onder Mao van na de Tweede Wereldoorlog. Want hij was een communist van de goede kant. Het was hem echt te doen om socialisme, vrijheid en solidariteit.’

In Nederland richtte Sneevliet in 1929 de Revolutionair-Socialistische Partij (RSP) op, die in 1935 werd omgedoopt tot de Revolutionair-Socialistische Arbeiderspartij (RSAP). ‘Het is een partij die wel communistisch was, maar zich keerde tegen het gewelddadige bewind van Stalin.’ De universiteitsbibliotheek ontving een archief vol materiaal over de linkse beweging in Nederland en viert dat donderdag met een Sneevliet-symposium. ‘Het gaat niet om het archief van Sneevliet, maar het archief en de bibliotheek van de familie De Winter dat aan ons is geschenken.’

Tinus de Winter was actief in de revolutionaire socialistische jongerenbeweging en zat in het verzet. ‘Na de oorlog verzamelde hij zeldzame kranten en boeken over de “Sneevlietbeweging”. Ook zijn er cassettebandjes met daarop interviews met personen uit de beweging. Het symposium heeft als doel om de hele wereld te laten weten dat wij het materiaal hebben, zodat mensen het kunnen gebruiken.’ Een ‘pareltje in het archief’ is een tape waarop een lid van de RSAP het partijlied zingt, met strofen als:

‘Wij scheiden het koren van het kaf
Het kapitalisme, dat machtig was
Verzinkt alree in het vuil moeras’

‘Hij verliet de gevangenis, gaf een toespraak aan de menigte en ging de Kamer in’

‘De tekst kenden we al, maar de melodie was verloren gegaan. Door het cassettebandje weten we nu dat het de melodie is van “Roter Wedding”, een communistisch lied uit de jaren dertig. Morgen zingt Sempre Crescendo het op het symposium. Leuk dat een studentenkoor in een statig instituut als de UB een lied zingt over kapitalisten die de kop wordt afgehakt.’ Sneevliet maakte grote indruk op andere revolutionairen. De dichter en schrijver Jef Last (zie hiernaast) zei ooit over hem: ‘Met hem kwamen de taifoens van de Pacific binnen en de uitbarstingen der Indonesische vulkanen. Hij had Trotski gekend, Lenin, en Stalin. Het “arbeiders aller landen verenigt u!” was bij hem vlees en bloed geworden.’ Sneevliet behaalde op een bijzondere manier electoraal succes in Nederland. ‘De Zeven Provinciën was een oorlogsschip dat op Nederlands-Indië voer’, legt Van der Steen uit. ‘In 1933 was de harde bezuiniger Hendrik Colijn premier. Hij wilde de lonen van het marinepersoneel verlagen. Een deel van de bemanning van het pant-

serschip kwam daartegen in opstand. Ze namen het schip over: de kapitein en de stuurman werden opzijgeschoven. De muiters telegrafeerden: dit is een gewelddoese protestactie en we varen terug naar de haven. Colijn accepteerde dat niet en liet het schip bombarderen en daarbij kwam een groot deel van die bemanning om.’ Colijn heeft zelf altijd volgehouden dat hij alleen maar opdracht had gegeven om over het schip heen te vliegen, alsof een soort dreigement. ‘De piloot van bommenwerper vertelde een ander verhaal: Hij had wel degelijk de opdracht gekregen om De Zeven Provinciën te raken. Ik heb toch de neiging om de piloot te geloven.’ Toen Sneevliet in een pamflet zijn steun voor de muiters betuigde, werd hij opgepakt vanwege opruiing. ‘Het was verkiezingstijd en de RSP begon een campagne met leuzen als “Stem Sneevliet uit de cel” en “De reactie naar de hel, Sneevliet uit de cel”. Die actie was zo succesvol dat het lukte om een Kamerzetel te veroveren. Toen hij de bak verliet, gaf hij een toespraak aan de menigte die zich bij de gevangenis had verzameld en ging vervolgens de Kamer in.’ Tijdens de Tweede Wereldoorlog ging Sneevliet in het verzet en dat kostte hem zijn leven. ‘De RSAP bracht de illegale krant *Spartacus* uit. Bij toeval werd een van de koeriers van de partij gearresteerd. Na hevige toetaking te zijn in de cel, sloeg hij door en grepen de Duitsers de leiders van de RSAP.’ Op 13 april 1942 werden Sneevliet en zes andere leden van het verzet gefusilleerd. Een uur voor hun dood hadden ze nog hand in hand uit volle borst ‘De Internationale’ gezongen.

Symposium collectie Henk Sneevliet, donderdag 13 maart 2025, Universiteitsbibliotheek, Vossius-zaal, 14:00 - 17:00 uur

De arbeider onder de arbeiders leidde een dubbelleven

Revolutionair Jef Last streed tegen het grootkapitaal en knokte tegen het fascisme. Als student moest hij bij het corps, maar voer tegelijkertijd mee met Katwijkse vissers. ‘Hij had altijd mededogen voor de underdog.’

DOOR VINCENT BONGERS

Kapitein Jef Last tijdens de Spaanse Burgeroorlog

De linkse revolutionair Jef Last (1898-1972) reed in het interbellum met een rode bus door Nederland om propagandafilms aan arbeiders en boeren te vertonen. ‘Hij sprak Russisch en had via zijn Sovjet-connecties de film *Pantserkruiser Potemkin* (1925) bemachtigd’, vertelt journalist en schrijver Rudi Wester. ‘Het publiek snapte niets van *Potemkin*. Last legde de film dan uit en voegde geluidseffecten toe en deed bijvoorbeeld de wind na.’ Wester schreef de biografie *Bestaat er een raarder leven dan het mijne?* (2021) en geeft donderdag een lezing op het symposium over de relatie van Last met Henk Sneevliet (zie hiernaast). Het leven van de schrijver, journalist, vertaler en activist is nauwelijks in een boek te vatten. In Leiden studeerde Last sinologie en was lid van het corps. Tegelijkertijd was hij visser in Katwijk, reisde naar de Sovjet-Unie, vocht in de Spaanse Burgeroorlog en zat in het verzet. Na de Tweede Wereldoorlog reisde hij naar China, verbleef in Japan en Indonesië, en promoveerde in 1959 in Hamburg op een Chinese schrijver. En dat is slechts een kleine greep uit zijn loopbaan. De rode draad in zijn leven was dat hij ‘een groot gevoel voor rechtvaardigheid en mededogen voor de underdog in de maatschappij had’, legt Wester uit. Hij leverde geen commentaar aan de zijlijn, maar ondernam actie. En hij wilde altijd eerst alles met eigen ogen zien, voordat hij conclusies trok. ‘Pas na een reis naar Moskou in 1931 besloot hij communist te worden.’ Last kwam uit een heel rijk milieu waar hij zich van afkeerde. Hij vond dat hij te verwend was opgevoed en werd als 17-jarige lid van de Sociaal Democratische Arbeiders Partij, die hij later weer zou verlaten omdat deze niet radicaal genoeg was. ‘Hij werkte ook bij arme boeren in Brabant en in de Limburgse mijnen. Last wilde arbeider onder de arbeiders zijn.’ Toch ging hij in Leiden studeren. Van zijn vader moest hij lid

worden van het corps. In het begin van zijn studententijd vond hij biertjes drinken op de sociëteit ook echt leuk. ‘Maar Last zette ook de Socialistische Studentenclub op. Hij leidde een dubbelleven.’ Tegelijkertijd monsterte hij aan op Katwijkse loggers. Onder de vissers vond hij geborgenheid, solidariteit en kameraadschap. Ook voelde de bisexuele Last zich aangetrokken tot die ‘ruwe zeebonken’ en dan vooral collega Arie die ‘zo mooi als een engel was’. Hij nam ook de wapens op en vocht aan de kant van de linkse republieken tegen de fascistische dictator Franco in de Spaanse Burgeroorlog. ‘Last was in 1936 een van de allereerste Nederlandse vrijwilligers die naar Spanje vertrok. Hij schopte het tot kapitein.’ De sovjets beloofden de republieken om militairen en materiaal te sturen. Die steun bleef grotendeels uit. Last kreeg daarover een conflict met de Spaanse communisten. Die vonden dat hij een trotskist was en niet de lijn van Stalin volgde. Hij kwam zelfs voor een soort krijgsraad, waar een geladen pistool op

Last vond dat hij te verwend was opgevoed en ging in de mijnen werken

tafel lag. ‘Het idee was dat hij zichzelf uit schaamte voor zijn kop zou schieten omdat hij zich niet committerde aan Stalin.’ Zover kwam het niet. ‘Hij werd wel gedegradeerd en naar een opleiding voor militairen gestuurd. Later schreef hij dat hij “banger was voor de kogel van achter, dus van de communisten, dan voor de kogels van de nationalisten van Franco”.’ Last zocht vaak de confrontatie. Eerder botste hij al met Sneevliet. ‘Die had Last eind 1929 overgehaald om zich aan te sluiten bij zijn Revolutionair Socialistische Partij en de vakbond Nationaal Arbeids-Secretariaat. Het duurde niet lang voordat ze knalende ruzie kregen over het beleid van de Sovjet-Unie en over de koers van partij en vakbond. Bij een bijeenkomst van de Amsterdamse afdeling van de partij, ontstond haast een knokpartij. Last vond dat Sneevliet een flodderig programma had geschreven, tot grote woede van Sneevliet. Dit leidde weer tot razen bij Last: hij pakte een stoel en wilde die naar het hoofd van Sneevliet gooien. Het is aan het gekrijns van een vrouw in de zaal te danken dat hij zich niet nog wist in te houden. Uiteindelijk werd het een ordinaire machtsstrijd, gewonnen door Sneevliet.’ In de Tweede Wereldoorlog zaten beiden in het verzet. ‘Last was lid van de redactie van het illegale blad *De Vonk*, vervalsde bonkaarten, hielp Joden en moest onderduiken. Het is een wonder dat hij de oorlog heeft overleefd, want hij was heel slordig en onberekenbaar. Hij liep in het zicht rond met een editie van *De Vonk*.’ Ondanks hun rivaliteit had Last veel waardering voor Sneevliet. ‘Naar aanleiding van de executie van Sneevliet en zes andere verzetssleden door de Duitsers in april 1942, schreef Last nog een prachtig stuk in *De Vonk* met de titel “Spartacus gekruisigd” waarin hij Sneevliet “een der grote figuren uit de Nederlandse arbeidersbeweging” noemt. “Het voorbeeld dat hij en zijn kameraden gaven was het enige juiste. Wanneer wij allen socialisme, recht en vrijheid, waarheid en liefde, hoger durven stellen dan het eigen leven, dan is er geen macht die ons neer kan houden. Dan kunnen wij zelfs te midden der tirannie vrij zijn. Dan, maar ook alleen dan, zal de geest van het socialisme uit het graf herrijzen.”’

Rudi Wester, *Bestaat er een raarder leven dan het mijne?* – Jef Last 1898-1972. Prometheus, 565 pagina’s; €39,99. Lezing donderdag 13 maart 2025, Universiteitsbibliotheek, Vossius-zaal, 14:00 - 17:00 uur

Ergernis over verdwenen vertrouwenspersoon: 'Dit kun je niet maken'

Universitair docent klinische psychologie en klokkenluider Laura Steenberg dacht de vertrouwenspersoon wetenschappelijke integriteit te mailen, maar haar vraag belandde bij een directe collega. 'Na alles wat er is gebeurd, kan je melders niet van het kastje naar de muur sturen.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

De drempel om een probleem bij een vertrouwenspersoon aan te kaarten, kan hoog zijn. Universitair docent klinische psychologie Laura Steenberg weet er alles van: zij was een van de klokkenluiders die de wetenschapsfraude van psycholoog Lorenza Colzato aankaartte. Uit onderzoek dat daarop werd gedaan, bleek dat Colzato in zeker vijftien artikelen had gefraudeerd. Onlangs had Steenberg enkele vragen over de terugtrekking van de besmette artikelen. Die wilde ze voorleggen aan de vertrouwenspersoon wetenschappelijke integriteit Jan van Ruitenbeek. Ze besloot hem een mail te sturen, maar kreeg als antwoord dat hij al sinds november met emeritaat was. Op de universiteitsite onder het kopje vertrouwenspersoon wetenschappelijke integriteit stonden echter nog zijn foto en contactgegevens vermeld. Van Ruitenbeek liet Steenberg weten dat ze een algemeen contactformulier kon invullen en naar een centraal meldpunt van alle vertrouwenspersoon kan sturen. 'Ik heb dat gedaan, maar niet de specifieke vragen erbij vermeld', zegt Steenberg. 'Omdat ik niet wist waar het formulier terecht zou komen.'

Twee uur later kreeg ze een mailtje van universitair hoofddocent klinische psychologie Nadia Garnefski, een directe collega. Zij blijkt de tijdelijke vervanger te zijn voor Van Ruitenbeek. 'Ze reageerde heel netjes en liet mij de afweging maken of ik het bezwaarlijk vond om met haar in gesprek te gaan. Als ik

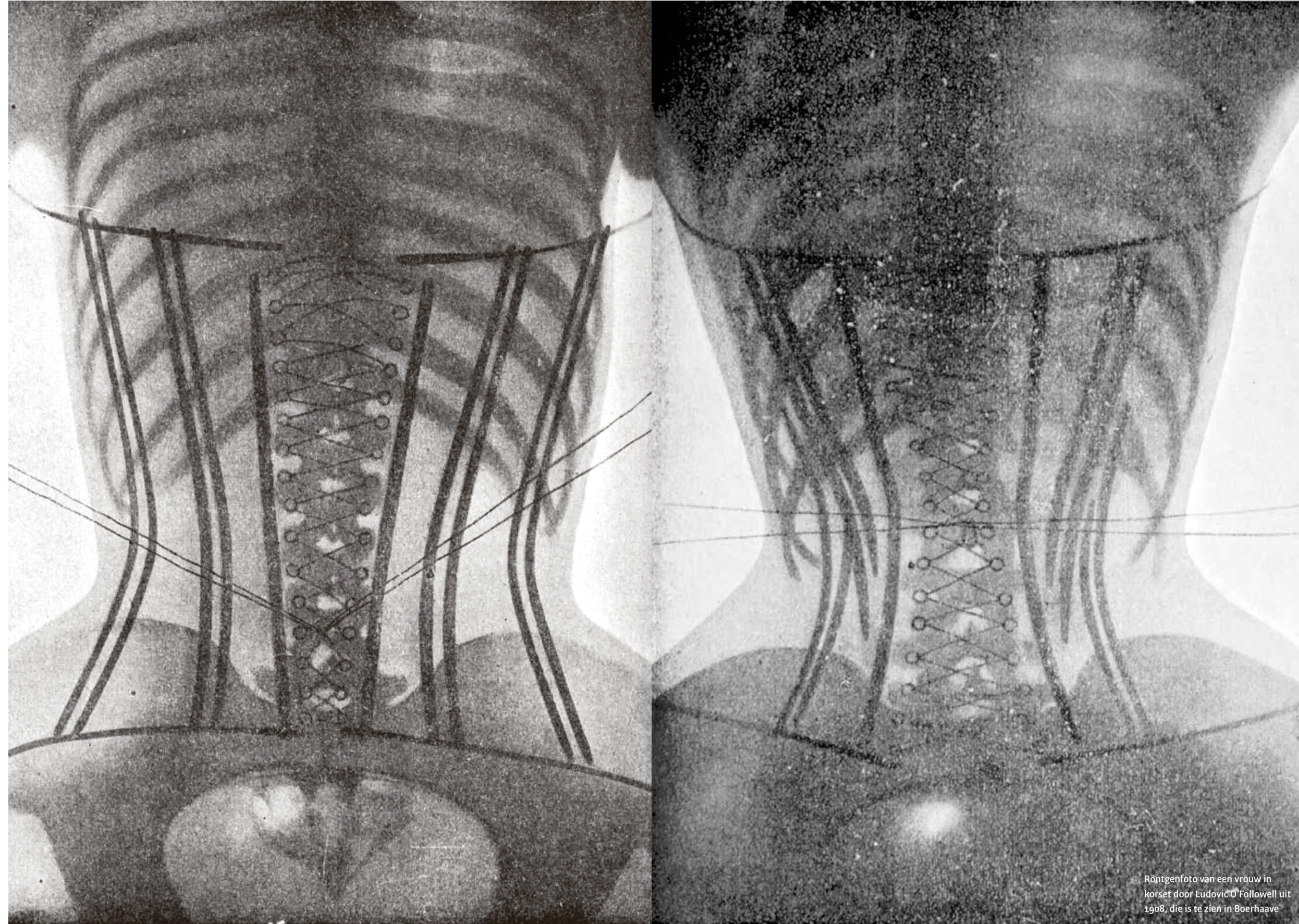
dat inderdaad vond, kon ze me doorsturen naar de vertrouwenspersoon misstanden – maar die heeft geen wetenschappelijke achtergrond – of naar de vertrouwenspersoon promovendi, wat ik allang niet meer ben. Als ik had geweten dat het contactformulier terecht zou komen bij een collega van mij, had ik het niet gestuurd. Het is niet dat ik haar niet vertrouw, sterker nog: als ik me één collega moet voorstellen aan wie ik mijn vragen zou willen stellen, zou zij het zijn. Maar ik wilde juist iemand van buiten het instituut psychologie raadplegen, die onafhankelijk en belangeloos kan meekijken.'

Steenbergen vindt het 'best kwalijk' dat er al maanden geen nieuwe, vaste vertrouwenspersoon wetenschappelijke integriteit is. 'Na alles wat er is gebeurd, in de affaire Hofman en in mijn zaak, kan je het niet maken om melders van het kastje naar de muur te sturen.' Ook vindt ze het 'sloordig' dat de naam en foto van Van Ruitenbeek (tot afgelopen dinsdag) nog op de site stonden terwijl hij al sinds november geen vertrouwenspersoon meer is. 'Bij dit soort dingen is openheid en volledigheid cruciaal. Aangezien de drempel meestal als hoog wordt ervaren om melding te doen of vragen te stellen, denk ik dat veel mensen nu afhaken.'

Na vragen van *Mare* laat universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke weten dat de website inmiddels is aangepast. 'Het is niet de bedoeling zoals het allemaal is gegaan. We voegen nu tijdelijk een functionele mailbox toe van meerdere vertrouwenspersonen die kunnen helpen. De naam van Jan van Ruitenbeek is verwijderd.'

Ze erkent dat er nog wordt gezocht naar een nieuwe vertrouwenspersoon wetenschappelijke integriteit. 'Dat dat nog niet is gelukt, heeft te maken met uitval en ziekte van collega's. Het is overmacht, maar het is rommelig verlopen en dat is niet goed. Er wordt nu hard aan getrokken om een definitieve opvolger te vinden.'

Het zit vast tussen je oren

Röntgenfoto van een vrouw in korset door Ludovic O'Fallon uit 1908, die is te zien in Boerhaave

Eeuwenlang gold het mannelijk lichaam als de norm in de medische wetenschap. De tentoonstelling *Ongezien* in Rijksmuseum Boerhaave toont hoe vrouwen structureel zijn genegeerd en hoe dat nog steeds grote gevolgen heeft.

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

Zodra je een volledig groene wachtkamer binnenstapt, springt meteen de bekende Vitruviusman van Leonardo da Vinci, die aan de muur hangt, in het oog. Op de achtergrond klinken stemmen van vrouwen die hun verhaal vertellen over hoe ze verkeerd gediagnosticeerd zijn. 'Dat gaat vanzelf wel weer over', 'het zit tussen je oren' en 'het is een vrouwenziekte', klinkt het.

In de hoek staat een laag tafeltje waar kinderen met een kralenspiraal kunnen spelen, zoals in vrijwel elke wachtruimte in Nederland. De ene spiraal heeft blauwe kralen, de ander roze.

'Zoals je ziet krijg je de blauwe kralen heel makkelijk van de ene kant naar de andere kant, terwijl je de roze kralen door allerlei bochten moet laten gaan om bij het eindstation te komen', vertelt conservator Mieneke te Hennepe,

die de tentoonstelling *Ongezien* in Rijksmuseum Boerhaave samenstelde. 'Dit laat in kindertaal zien dat het ingewikkelder is bij vrouwen om tot een diagnose te komen.'

Ongeveer 80 procent van de mensen met onverklaarbare gezondheidsklachten is vrouw. Vrouwen moeten gemiddeld vier maanden langer wachten op een correcte diagnose van onder andere migraine, autisme en zelfs kanker. Aandoeningen als hart- en vaatziekten worden bij mannen gemiddeld sneller geconstateerd dan bij vrouwen en bij sommige ziekten duurt het zelfs jaren voor een diagnose wordt gesteld. Tot het eind van de vorige eeuw werden vrouwen zelfs nog veelal uitgesloten van geneesmiddelenonderzoek, omdat hun hormonale cyclus de onderzoeksresultaten zou verstoren. 'Dat komt omdat het vrouwelijk lichaam vroeger werd

gezien als een minderwaardig afgeleide van het mannelijk lichaam', zegt Te Hennepe, die ook docent medische geschiedenis is bij het Leids Universitair Medisch Centrum. 'Die bias is nog steeds niet verdwenen. Nog steeds wordt het ziektebeeld van vrouwen benoemd als "atypisch", omdat het afwijkt van de mannelijke norm. Het is maar wat je als norm stelt natuurlijk.'

Een ruimte verder liggen anatomische atlanten opengeklapt. 'Je ziet hier dat de man steeds als uitgangspunt wordt genomen. Het is ook niet dat alleen de vrouw hierin ongezien is, want je ziet eigenlijk steeds het stereotype witte, heteroseksuele, gespierde man. Dat gaat nog heel lang door, want je hoeft maar een jaar of vijf terug in de tijd te gaan om te zien dat afbeeldingen van mannen domineren. Die bewustwording bij uitgeverij is pas van de afgelopen jaren. Ze hebben heel hard gewerkt om die boeken diverser te maken.'

Een van de favorieten van Te Hennepe is het kleine zelfportret van Anne-Marie Schurman, dat naast een soort groot staatsieportret van Leids vroedmeester Arnoldus Soek hangt. 'Het is een heel fijn tekeningetje naast een enorm geschilderd portret. Het contrast vind ik zo mooi. Schurman kwam uit een heel intellectuele familie en mocht bij hoge uitzondering colleges volgen bij geneeskunde in Utrecht. Dat mocht ze alleen van achter een gordijn doen, want ze zou anders haar mannelijke medestudenten afleiden.'

'Als mensen aan een arts denken, denken ze altijd aan mannen. Laatst zag een collega van mij een pictogram van een vrouw in dokterskleding. Ze riep: "Oh, een zuster!" Nee, een vrouwelijk arts. Als ik mijn kinderen vroeger voorlas uit *Jip en Janneke*, was de arts ook altijd een man. Die boeken zijn dan wel vijftig jaar oud, maar we zijn wel allemaal met die denkbeelden opgegroeid en dat doen we dus nog steeds.'

Naast de portretten is in een vitrinekast een oefenpop voor hartmassages te zien. 'Over gespierde mannen gesproken', lacht de conservator. 'Het eerste dat mensen zeggen, is dat er ook vrouwenpoppen zijn om op te oefenen. Dat klopt. De eerste oefenpop heette Annie en zij was in het leven geroepen omdat het voor mannelijke studenten prettiger zou zijn om mond-op-mondbeademing op een vrouw te oefenen dan op een man.'

Toch wist Te Hennepe ook een pop met de anatomie van een vrouw te vinden. 'Al lijkt ze niet helemaal in verhouding. Maar let vooral op de houding waarin ze staat. Dat is een heel bekende uit de kunstgeschiedenis: de beschaamde Venus de Medici. Ik denk dat daarvoor is gekozen omdat het netter zou zijn als ze haar borsten en geslachtsdeel meer zou bedekken. Het moet een bescheiden vrouw zijn.'

Ze lacht tijdens de rondleiding om zulke knullige voorbeelden, maar 'eigenlijk is het om te huilen', geeft ze toe. 'Vrouwen hebben jarenlang de gevolgen ondervonden van deze genderbias. Ze hebben meer bijwerkingen van geneesmiddelen, latere diagnoses en dus meer leed.'

Vrouwen leven dan wel langer, maar ze leven ook langer in minder goede gezondheid. En het denkbeeld over vrouwen dat eeuwenlang heerste, heeft daar alles mee te maken. Het maakt het verschil tussen leven en dood. 'Dit probleem komt niet uit de lucht vallen. De medische wereld en de maatschappij zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden: alle stereotypen en denkpatronen zijn gewoon de medische praktijk binnengedrongen. Mensen moeten begrijpen dat dit niet alleen een medisch probleem is dat medici maar even moeten oplossen. Het probleem is dat we in een wereld van ongelijkheid leven die op allerlei vlakken in het leven doorsijpelt.'

Ook waarschuwt ze voor de gedachte dat dit probleem snel op te lossen zou zijn door bijvoorbeeld simpelweg terminologieën aan te passen. 'Ik denk dat we het gat nu wel aan het dichten zijn, er is nog heel veel moeite, tijd en aandacht nodig om gelijke zorg te krijgen.'

Ze hoopt dat deze tentoonstelling daaraan zal bijdragen. 'Ik hoop dat het mensen inspireert en laat inzien hoe het óók kan.'

Ongezien. Ongelijkheid in Geneeskunde, Rijksmuseum Boerhaave, 7 maart 2025 t/m 8 maart 2026

Mis niets en download de Mare-app

Blijf op de hoogte van het laatste universiteitsnieuws, lees onze interviews met wetenschappers en weet wat er speelt in het Leidse studentenleven!

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 11 leerlingen. Groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs:** *Nederlands, brugklas mavo-havo. *Nederlands, 4 havo. *Nederlands, spelling, 2 vwo. *Twee mbo-studenten, niveau 4, rekenen. **Leiden-Zuid**, *5 leerlingen basisonderwijs. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekooimen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftigertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, | +31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl of weekbladmare@protonmail.com
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofredactie:

Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie:

Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marciëlle van der Kraan
m.w.svan.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Eise van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Marieke Noltén (stagiair)
Andrew Vanderleek (stagiair)

Medewerkers:

Emiel Beinema | Lente van den Berg | Remco Breuker | Lisa Boshuizen | Josette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Mathijs de Jong | Pol Koopman | Henrik Laban | Zahra Menguellati

Art direction en vormgeving:

Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie:

Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties:

Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties:

Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, Telefoon 023 - 571 47 45
E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad:

Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmann | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

CULTUUR

‘Clubs zijn vaak *rubbish*: te veel agressieve lui, dure drank en slechte drugs’

Weg met voorspelbaarheid

Producer James Holden was hard op weg een superster te worden. Hij had daar alleen helemaal geen zin in en koos liever voor het experiment. Op 22 maart speelt hij in Leiden, mét klarinettist Waclaw Zimpel. ‘Van Spotify moet je elk jaar een album maken. Fuck you! Ik maak er maar één in zeven jaar.’

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO LAURA LEWIS

Slowly and See. ‘Met hem spelen is super, echt een tractatie’, zegt Holden. ‘Als de computer er dan mee kapt, stopt de muziek. Dat geeft wel enige druk. Waclaw is nu echt de helft van het geluid. Als er aan mijn kant een apparaat crasht is dat oké, het optreden stort niet helemaal in.

‘We zijn op het podium altijd op zoek naar de hypnotiserende puls in de muziek. In de basis is het allemaal trance. Al heeft dat woord een niet altijd even positieve connotatie vanwege de muziekstroming. Er is nu weer een discussie over dat de “verkeerde” trance een revival doormaakt. Ik doe daar niet aan mee. Ik heb respect voor trance.’

Holden kreeg wel succes. Grootheden als Madonna, Depeche Mode en Britney Spears lieten nummers door hem remixen. Hij was op weg naar het leven van een superster als dj en producer, maar dat pad kapte hij af. Hij wilde experimentele muziek maken.

‘Vroeger heb ik heel wat clubtracks gemaakt en daaraan heb ik het leuke huis te danken waarin ik nu in woon. Maar die raves van vroeger vond ik veel leuker dan de clubcultuur. Ik was enorm trots toen er voor de eerste keer een nummer van mij in een Londense club werd gedraaid. Maar het is geen plek voor mij. Elke keer als ik in een club kwam, was het *rubbish*. Het concept is altijd zoveel mogelijk geld verdienen. De tent wordt volgepropt met te veel agressieve mensen, de drankjes zijn duur en de drugs slecht. Ik wil altijd weer terug naar dat gemeenschappelijke gevoel van de vroege raves.

‘Ik wilde ook van de voorspelbaarheid in de dance af. Veel tracks vertellen wat je moet voelen en hoe je een goede tijd moet hebben. Hier is de bekende kickdrum, nu komt de break, nu zwellen de synths aan. Als ik dat hoor, irriteert me dat.’

Al benijdt hij de producers die na hem opkwamen niet. ‘Ik brak door in een tijd zonder streaming. Ik kon de muziek maken die ik wilde en daar geld mee verdienen. In tien jaar tijd is dat veranderd. Ik vind dat triest. Als ik Daniel Ek, de baas van Spotify, hoor zeggen dat je een album per jaar moet maken om het algoritme voor je te laten werken, maakt me dat boos: “Fuck you, Daniel, ik maak er één in zeven jaar.”

In veel van de nummers van Holden schemert ondanks de elektronica de natuur door. In de track ‘Common Land’ gaan fluitende vogels een duel aan met ijle synths en een (zowaar niet irritante) saxofon. ‘Die link met het platteland wordt vaker gelegd. Het klopt ook wel. De favoriete bezigheid van mijn vader was wandelingen maken. We gingen op vakantie naar de bergen in Schotland en beklommen zeven pieken in een week. Tijdens al dat klimwerk was ik dan demo’s aan het luisteren op mijn walkman. Dat moet invloed hebben gehad. Nu woon ik een uur van het platteland. Altijd als ik het hierover heb, denk ik: we moeten verhuizen. ‘Meestal weet ik niet meer wanneer ik aan een track ben begonnen, maar dit herinner ik me nog goed. Ik had een show gespeeld in Amsterdam en wilde mijn vlucht terug naar Engeland nemen. Die werd gecancelld vanwege het slechte weer en ik kwam terecht in een rottig hotel bij Schiphol. Ik besloot de trein naar Amsterdam te nemen en een zak wiet te kopen. Toen ik die had opgerookt, maakte ik dat nummer. Ik voelde me eenzaam, miste mijn partner Gemma, met wie ik ons label Border Community run. Het regende, de sfeer was wat miserabel, en zo klinkt het nummer ook.’ Holden speelt zaterdag 22 maart samen met de Poolse klarinettist Waclaw Zimpel op het Leidse festival Peel

Peel Slowly and See met oa. Crowdsurfers Must Die, Trupa Trupa en Nadine Khouri, 21 en 22 maart. Diverse locaties in Leiden. James Holden en Waclaw Zimpel spelen op 22 maart, €17,50 - 47,50

IN MEMORIAM

Sabine Luning

(30 augustus 1959 - 6 maart 2025)

Donderdag 6 maart is Sabine Luning overleden na een ziekbed van ruim een half jaar. Zij was een bevlogen docent die generaties studenten antropologie enthousiast heeft gemaakt voor zowel de theoretische kant van wetenschap als voor de praktijk van intensief veldwerkonderzoek. Als onderzoeker heeft zij innovatieve analyses gemaakt over de relatie tussen ritueel en politiek. Ook heeft zij onderzoek gedaan naar de verwoestende impact van goudwinning op lokale samenlevingen in West-Afrika.

Sabine heeft bijna haar hele leven gestudeerd en gewerkt aan de Universiteit Leiden. Nadat zij in 1977 in Leiden was begonnen met de studie culturele antropologie werd zij al snel student-assistent en verdiepte zij zich in de indertijd gangbare structuralistische benadering in Leiden. Na haar afstuderen werkte zij, vanuit de overheid, enkele jaren in Burkina Faso voor Internationale Samenwerking. In 1991 kwam zij terug naar Leiden om als aio aan de slag te gaan bij de onderzoeksschool cNwS.

Haar promotieonderzoek verliep sensationeel. Zij deed onderzoek naar de rituelen van een traditioneel koninkrijk in Burkina Faso, inclusief de opvolging van de oude koning die decennialang had geregeerd en stierf in het vierde jaar van Sabine’s aanstelling.

In eerste instantie leek dit uit te monden in een klassieke etnografie, totdat de nieuwe koning een paar weken na zijn inauguratie bij een auto-ongeluk om het leven kwam. Dat voorval opende allerlei politieke en maatschappelijke wonden die tot dan toe onbesproken waren gebleven, maar die slechts te begrijpen waren met grote kennis van de rituelen. Dat laatste had Sabine en zij moest dit halsoverkop verwerken in haar proefschrift getiteld *Het binnenhalen van de oogst* (later vertaald in het Frans). Het was een meesterwerk geworden waarop zij *cum laude* promoveerde. Na haar promotie heeft Sabine een decennium gewerkt aan de opbouw van universitaire ‘graduate’ programma’s, met name voor de onderzoeksschool cNwS en het Afrika Studicentrum Leiden. In die periode heeft zij met veel toewijding tientallen PhD-studenten en research master-studenten gecoacht.

In 2007 kreeg Sabine een aanstelling aan het Instituut Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie, de plek waar zij ooit was begonnen als student. Daar heeft zij tot haar overlijden gewerkt, eerst als universitair docent, later als universitair hoofddocent. In die periode heeft Sabine een verpletterende indruk gemaakt op studenten en op collega’s. De studenten kozen haar vele malen als ‘docent-van-het-jaar’ en voor haar collega’s was het een plezier om met haar onderwijs te verzorgen; Sabine deelde gul haar kennis en inzichten en was nooit beleerend en bleef altijd zeer bescheiden.

Eenzelfde generositeit kenmerkte Sabine als onderzoeker. Zij betrok graag (oude en nieuwe) collega’s bij de onderzoeksprojecten die zij opzette rondom de impact van goudwinning en zij gaf daarbij iedereen de ruimte diens eigen expertise in te brengen. Daarnaast was zij onvermoeibaar in het opzetten van nieuwe samenwerkingsverbanden, binnen en (ver) buiten de Universiteit Leiden. Daarbij ging het haar nooit om instituutsvorming; zij werd gedreven door de kwetsbaarheid van de mensen met wie zij onderzoek deed, de zorg voor de individuele studenten en collega’s en de inhoud van het maatschappelijk debat. Een ontzettend lieve vriendin en inspirerende collega is veel te vroeg heengegaan. Wij zullen haar missen, maar haar inspiratie zal bij ons voelbaar blijven.

Jan Jansen, namens het Instituut Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie

De afscheidsdienst voor Sabine Luning vindt plaats op 14 maart 2025, 15.15 uur in de Jan Steen-aula van het crematorium Rhijnhof, Laan te Rhijnhof 10, Leiden. Iedereen is welkom

Rosa Versluis (links): 'Als ik als eerstejaars van het bestaan had geweten, was dat chill geweest'

'Bij ons kun je alle scriptie-struggles met elkaar delen'

DOOR LISA BOSHIJZEN
FOTO TACO VAN DER EB

Wat doe je op het Writing Lab?

'Het is een heel fijn plekje op de universiteit waar je heen kunt als je ergens moeite mee hebt. Wij helpen medestudenten om betere academische schrijvers te worden. Omdat wij zelf ook studenten zijn, is het heel toegankelijk. En het is ook gratis.

'Iedereen kan een afspraak maken. Je kunt één keer langskomen, maar ook vaker: de regel is ongeveer vijf keer per semester. We beginnen altijd met een praatje om erachter te komen waar je moeite mee hebt en hoe we dat gaan tackelen.

'Soms vragen studenten hoe wij iets zouden aanpakken. Het is niet aan ons daar iets over te zeggen omdat ze vaak een heel andere opleiding volgen. We

werken non-directief, wat betekent dat wij heel veel vragen stellen en op die manier iemand door het proces heen begeleiden.'

Hoe bereid je zo'n gesprek voor?

'Voordat we echt gaan coachen volgen wij intensieve trainingen, gaan we in gesprek met oudere schrijfcoaches en oefenen we hoe je gesprekken voert. Het is eigenlijk net als het halen van je auto-rijbewijs: je gaat goed voorbereid op pad maar leert het pas echt door het te doen. Naast de een-op-eengesprekken zijn er ook workshops waarin we specifieke onderwerpen bespreken, bijvoorbeeld structuur of schrijversdiscipline. We hebben ook nog scriptiebegeleidingsgroepen. Bij het schrijven van een scrip-

tie kan je jezelf heel alleen voelen. Hier kun je die struggles delen met medestudenten.'

Leer je er zelf ook van?

'Het is niet altijd *practice what you preach*. Toen ik moeite had met mijn eigen scriptie verwees iemand me naar het Writing Lab. Jammer, maar ik werkte er zelf al. Als ik in mijn eerste jaar van het bestaan had geweten, was dat chill geweest.

'Een van de leukste dingen aan dit werk is dat je leert over de diversiteit binnen de academische wereld en hoeveel verschillende interessante onderwerpen er zijn. Laatst schreef iemand een werkstuk over Russische kookboeken en hoe die werden ingezet als een politiek middel tijdens het Sovjet-tijdperk. Academisch schrijven is geen vaste route die je kunt bewandelen. Het blijft passen en meten en iedereen geeft er zijn eigen invulling aan. Het is best creatief.'

Betrap je soms studenten die iets niet zelf hebben geschreven?

'Ik heb nog nooit het idee gehad dat iemand plagieerde. Maar het is niet onze rol om te klikken als we twijfelen of iemand iets zelf heeft geschreven. Wij zijn een veilige ruimte en hebben geen contact met docenten.

'Het gebruik van AI is natuurlijk een interessante ontwikkeling. In principe hanteren wij de richtlijnen van de universiteit, maar omdat het nog best wel een grijs gebied is, zijn die niet altijd duidelijk. We zijn nu bezig met het toepassen van AI als een soort sparringpartner in onze coachingssessies, met het uitgangspunt dat het de student helpt een betere schrijver te worden. Maar het heeft twee kanten, want AI is ook schadelijk voor het milieu. Wij proberen er wel altijd bewustzijn over te creëren.'

Zijn jullie bang te worden wegbezuinigd?

'Dat is op dit moment wel een van onze zorgen. Academisch schrijven blijft een van de steunpilaren van de wetenschappelijke wereld. Ik denk dat we daarom echt wel iets bij te dragen hebben aan de universiteit.'

COLUMN | ZAHRA MENGUELLATI

Thuis-thuis ontwaak ik uit een droom waarin ik volwassen ben

Noem me Hannah Montana, want ik leid een dubbellevens. Oké, misschien niet helemaal op dat level: in beide 'werelden' ben ik gewoon Zahra. Toch is student-Zahra best een beetje anders dan hometown-Zahra. En ik zal vast niet de enige student zijn van wiens persoonlijkheid er twee versies bestaan.

Elke keer als ik in mijn geboortestad uit de trein stap, is het alsof de tijd stil heeft gestaan en ik wakker word uit een droom waarin ik een volwassene ben.

De spullen van toen ik vijftien was brengen mij weer terug naar mijn tienerjaren. De stofvangende gitaar, de la vol schriften met wiskundesommen die ik niet meer snap. De oude feestoutfits. Opeens krijg ik zin om mijn vuile bord op

tafel te laten staan en tot twee uur 's middags in bed te blijven Netflixen.

Als ik nu zeg 'ik ga naar huis' is alleen uit de context op te maken welke van de twee plekken ik bedoel. Zowel mijn 'kamer' als mijn ouderlijk huis voelt nog steeds als thuis, alleen heel anders. Onder studenten is er de afkorting thth, voor 'thuis-thuis'. Meestal bedoelen ze dan de plek waar hun krib stond. Is dat voor iedereen zo, en hoe snel verandert dat? Verandert het ooit?

Je tijd als student is een overgangsfase. Of je het nou wil of niet, als je uit huis gaat, draag je meer lasten op je schouders. Zelfs als je ouders je huur betalen, krijg je ongetwijfeld te maken met gemeentelijke bureaucratie, vervelende huisgenoten of elke dag zelf moeten verzinnen wat je wil eten. Voor sommige studenten verloopt die overgang als een schok.

Jezelf in het diepe gooien door naar het buitenland te gaan of te gaan samenwonen met je partner is ook een manier om volwassen te worden. Ik heb respect voor vrienden uit het buitenland die voor hun studie hierheen zijn verhuisd. Dan kom je in dit verregende land terecht, krijg je een herfstdepressie, hoge huur en plaatsnamen die je met geen mogelijkheid kan uitspreken.

Je kan nooit makkelijk even terug voor een warme maaltijd bij je ouders en een omhelzing van de mensen met wie je bent opgegroeid.

Voor studenten die binnen hun eigen land blijven, gaat de overgang geleidelijker. Toch kan het plotseling moeten dealen met een compleet andere omgeving ook schokkend zijn.

Ikzelf kom uit een middelgrote stad waar alles binnen een kwartier te fietsen valt, over rustige fietspaden door groene parken en over dijken. Mijn eerste keer fietsen in Den Haag, 's nachts door de stromende regen over de kilometerslange rechte straten in Laakkwartier, was beslist geen pretje. Toch loop ik inmiddels blindelings door de tram-fatbikebezorger-auto-chaos van Spui en word ik blij van de levendige drukte van Chinatown. Alles went.

De droom over volwassenheid wordt steeds meer de realiteit, en de oude realiteit steeds meer de droom. Maar tussendoor thuis kunnen komen bij je ouders, waar je je rommelige kamer en huurachterstand even kan vergeten, waar je je vrienden uit je kindertijd weer in de armen kan sluiten, waar je je even wat kinderlijker kan gedragen, is een voorrecht. Dan is een dubbellevens helemaal niet zo erg.

Zahra Menguellati is student International Studies

'Opeens krijg ik zin om tot twee uur 's middags in bed te blijven Netflixen'